

SAOPŠTENJE

FIRST RELEASE

Molimo korisnike da prilikom upotrebe podataka obavezno navedu izvor
Users are kindly requested to mention the data source

GODINA/ YEAR I

SARAJEVO, 20. 06. 2014

BROJ/ NUMBER 1

NAUKA, TEHNOLOGIJA I INOVACIJE

INOVATIVNE AKTIVNOSTI PREDUZEĆA, 2010-2012*

*INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES, 2010- 2012**

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine po prvi put objavljuje podatke o inovativnim aktivnostima preduzeća u Bosni i Hercegovini, u periodu 2010-2012.

Agency for Statistics of Bosnia and Herzegovina for the first time publishes data on innovation activity of enterprises in Bosnia and Herzegovina , to the period 2010-2012.

Ovim istraživanjem dobijeni su podaci o inovativnim aktivnostima preduzeća, koje obuhvataju inovacije proizvoda (fizičkog proizvoda ili usluge), kao i inovacije procesa i inovacije u organizaciji i marketingu.

The survey provide data on innovation activities of enterprises including innovation of products (goods or services), as process innovation, innovation in enterprise organisation, and marketing innovation.

Inovativna preduzeća su preduzeća koja su uvela: inovaciju proizvoda i/ili inovaciju procesa i/ili su započela inovativnu aktivnost ili su je prekinula i/ili su uvela inovaciju u organizaciji preduzeća i/ili inovaciju u marketingu.

Innovation enterprises are enterprises which have: introduced product, innovation and/or process innovation, as well as those that have begun their innovation activities or abandoned them and/or introduced innovation in enterprise organisation and/or marketing innovation.

Od ukupnog broja preduzeća, 14,2 % je provelo bar jednu od navedenih inovativnih aktivnosti u periodu izvještavanja 2010-2012. U istom periodu izvještavanja, 85,8% preduzeća nije provodilo inovativne aktivnosti.

Out of the total number of enterprises, 25,5% introduced at least one of the above innovation activities in the reporting period 2010-2012. In the same reporting period, 74,5% of enterprises have not implemented innovative activities.

Strukturu inovativnih preduzeća čine preduzeća sa samo tehnološkim inovacijama, samo sa netehnološkim inovacijama i preduzeća koja su uvela i tehnološke i netehnološke inovacije istovremeno.

The structure of innovation enterprises includes enterprises with technological innovation only, enterprises with non-technological innovation only, and enterprises with both technological and non-technological innovations at the same time. Out of the total number enterprises, 4,6% introduced technological innovation only, 9,6% introduced non-technological innovation only, while 11,2% introduced both technological and non-technological innovation.

U ukupnom broju preduzeća, 4,6% je uvelo samo tehnološke inovacije, 9,6% je uvelo samo netehnološke inovacije, dok je 11,2% preduzeća uvelo i tehnološke i netehnološke inovacije istovremeno.

Od ukupnog broja preduzeća, 15,8% su tehnološki inovativna (to su preduzeća koja su uvela samo tehnološke inovacije i tehnološke i netehnološke inovacije istovremeno), dok su 20,9% netehnološki inovativna (to su preduzeća koja su uvela samo netehnološke inovacije i tehnološke i netehnološke inovacije istovremeno).

Out of the total number of enterprises, 15,8% were enterprises with technological innovation (enterprises which have introduced technological innovation only, and both technological and non-technological innovation), and 20,9% were enterprises with non-technological innovation (enterprises which have introduced non-technological innovation only, and both technological and non-technological innovation).

Preduzeća koja su u periodu 2010-2012. godine bila inovativno aktivna najviše su nabavljala mašine, opremu, softvere i zgrade (80,3 %), najmanje vršila nabavku postojećih znanja od drugih preduzeća ili organizacija (22,4%).

Enterprises which were innovation-active in the period 2010-2012 were mostly engaged in the acquirement of machinery, equipment, software and buildings (80,3%), while the lowest number of them acquired the existing knowledge from other enterprises and organisation (22,4%).

Faktori koji ometaju inovativne aktivnosti su: faktori troška, faktori znanja, faktori tržišta i institucionalni faktori.

Factors hampering innovation activities ar: cost factors, knowledge factors, market factors and institutional factors.

30% posmatranih preduzeća označilo je faktor troška, odnosno nedostatak finansijskih sredstava u preduzeću ili grupi kojoj preduzeće pripada, kao najznačajniji faktor koji ih ometa u sprovođenju inovativnih aktivnosti.

30% observed enterprises marked cost factors, respecting lack of funds within the enterprises or enterprise group, as the most important factor hampering innovation activities.

1. PREDUZEĆA PREMA INOVATIVNOSTI I VELIČINI U PERIODU 2010-2012*

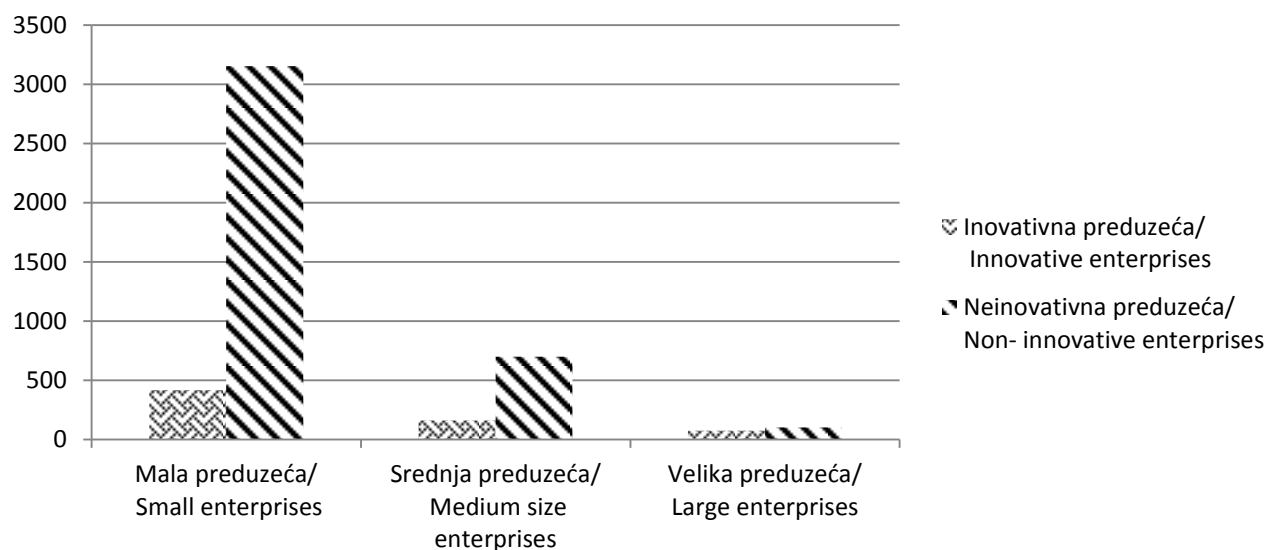
ENTERPRISES BY INNOVATION ACTIVITY AND BY SIZE OF ENTERPRISES, 2010-2012*

	Ukupno <i>Total</i>	Inovatori <i>Innovators</i>	Neinovativna preduzeća <i>Non-innovators</i>	Udio inovatora, % <i>Share of innovators, %</i>	
Ukupno	4 610	655	3 955	14,2	<i>Total</i>
Mala	3 573	419	3 154	11,7	<i>Small</i>
Srednja	860	162	698	18,8	<i>Medium</i>
Velika	177	74	103	41,8	<i>Large</i>

*Prethodni podatak; pogledati metodološka objašnjenja
Previous data, see methodological notes

Graf 1. Preduzeća prema inovativnosti i veličini, 2010-2012

Graph.1. Enterprises by innovation activity and by size of enterprises, 2010-2012

2. PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVATIVNIH AKTIVNOSTI I VELIČINI PREDUZEĆA, 2010-2012*

ENTERPRISES BY TYPE OF INNOVATION ACTIVITY AND BY SIZE OF ENTERPRISES, 2010-2012*

	Inovativno aktivna preduzeća <i>Innovation-active enterprises</i>								
	Ukupno <i>Total</i>		Samo tehnološki inovativna preduzeća <i>Enterprises with technological innovations only</i>		Samo netehnološki inovativna preduzeća <i>Enterprises with non-technological innovations only</i>		Tehnološki inovativna i netehnološki inovativna preduzeća <i>Enterprises with both technological and non-technological innovations</i>		
	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	
UKUPNO	655	25,5	119	4,6	248	9,6	288	11,2	TOTAL
Mala	419	22,5	76	4,1	193	10,3	150	8,0	<i>Small</i>
Srednja	162	31,3	28	5,4	45	8,7	89	17,2	<i>Medium</i>
Velika	74	39,6	15	8,0	10	5,3	49	26,2	<i>Large</i>

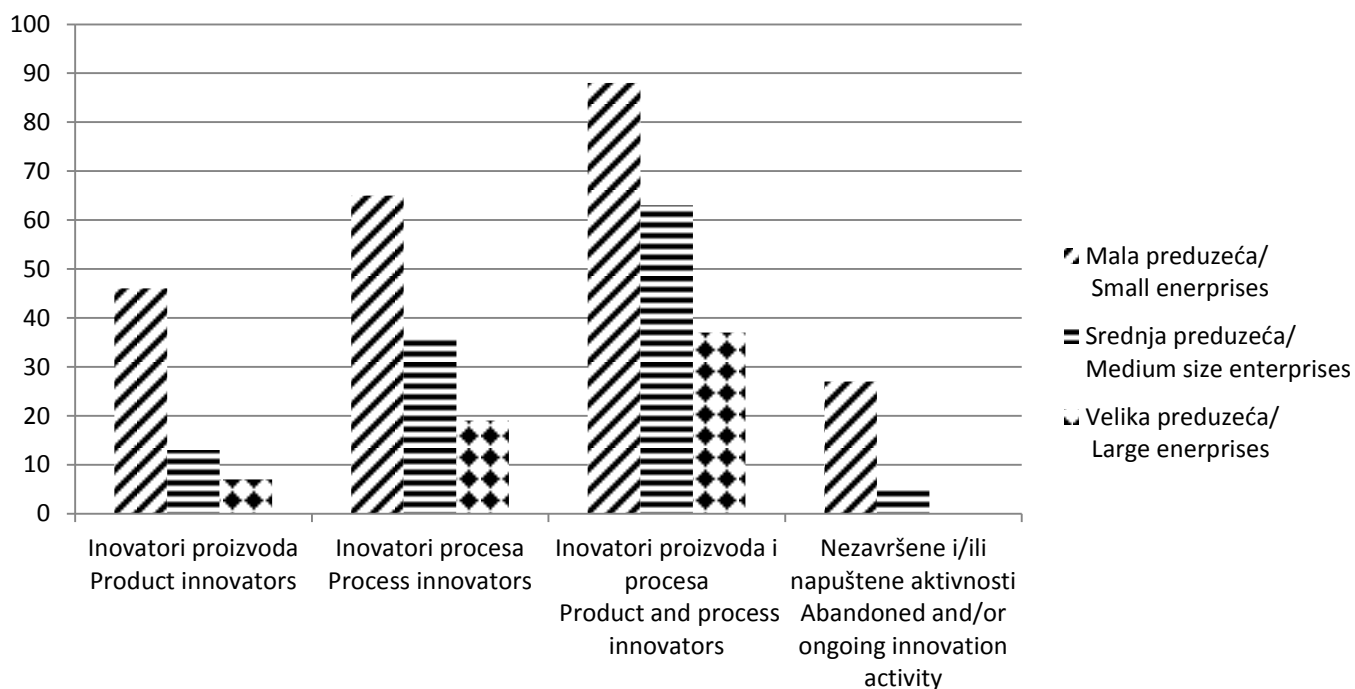
*Prethodni podatak; pogledati metodološka objašnjenja
Previous data; see methodological notes

3. TEHNOLOŠKI INOVATIVNA PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVACIJE I VELIČINI PREDUZEĆA, 2010-2012*
ENTERPRISES WITH TECHNOLOGICAL INNOVATIONS BY TYPE OF INNOVATION AND BY SIZE OF ENTERPRISES, 2010-2012*

	Preduzeća sa tehnološkim inovacijama <i>Enterprises with technological innovation and by size of enterprises, 2010-2012</i>										
	Ukupno <i>Total</i>		Inovacije proizvoda <i>Product innovations</i>		Inovacije procesa <i>Process innovations</i>		Inovacije proizvoda i procesa <i>Product and process innovations</i>		Nezavršene i/ili napuštene inovativne aktivnosti <i>Abandoned and/or ongoing innovation activity</i>		
	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	
UKUPNO	407	15,8	66	2,6	120	4,7	188	7,3	(32)	(1,3)	TOTAL
Mala	226	12,1	(46)	2,5	65	3,5	88	4,7	(27)	(1,5)	<i>Small</i>
Srednja	117	22,6	13	2,5	36	7,0	63	12,2	5	1,0	<i>Medium</i>
Velika	64	34,2	7	3,7	19	10,2	37	19,8	-	-	<i>Large</i>

Graf 2. Tehnološki inovativna preduzeća prema vrsti inovacije, 2010-2012

Graph 2. Enterprises with technological innovations by type of innovation, 2010-2012

*Prethodni podatak; pogledati metodološka objašnjenja
Previous data; see methodological notes

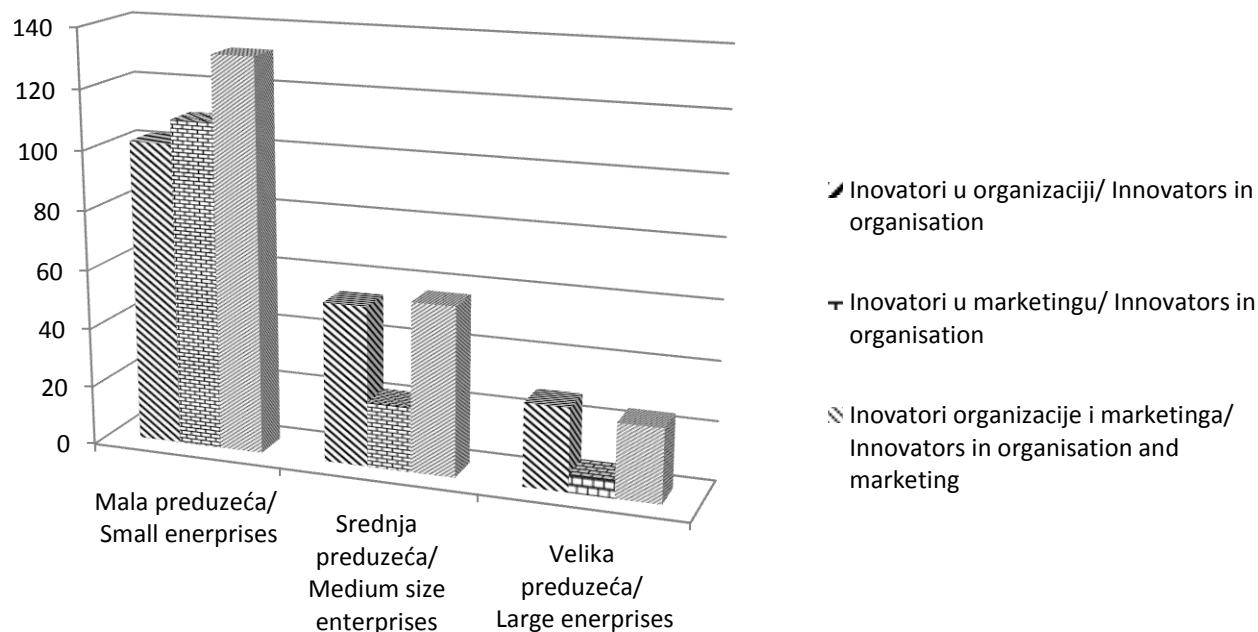
4. NETEHTNOLOŠKI INOVATIVNO AKTIVNA PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVACIJE I VELIČINI PREDUZEĆA, 2010-2012*

ENTERPRISES WITH NON-TECHNOLOGICAL INNOVATIONS BY TYPE OF INNOVATION AND BY SIZE OF ENTERPRISES, 2010-2012*

	Preduzeća sa netehnološkim inovacijama <i>Enterprises with non-technological innovations</i>								
	Ukupno <i>Total</i>		Inovacije u organizaciji <i>Innovation in organisation</i>		Inovacije u marketingu <i>Innovation in marketing</i>		Inovacije u organizaciji i marketingu <i>Innovation in organisation and marketing</i>		
	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	broj <i>number</i>	%	
UKUPNO	536	20,9	184	7,1	138	5,4	214	8,3	TOTAL
Mala	344	18,5	102	5,5	110	5,9	132	7,1	<i>Small</i>
Srednja	134	25,9	54	10,4	22	4,3	57	11,0	<i>Medium</i>
Velika	58	31,0	28	15,0	6	3,2	25	13,4	<i>Large</i>

Graf 3. Netehnološki inovativna preduzeća prema vrsti inovacije, 2010-2012

Graph 3. Enterprises with non-technological innovations by type of innovation, 2010-2012

*Prethodni podatak; pogledati metodološka objašnjenja

Previous data; see methodological notes

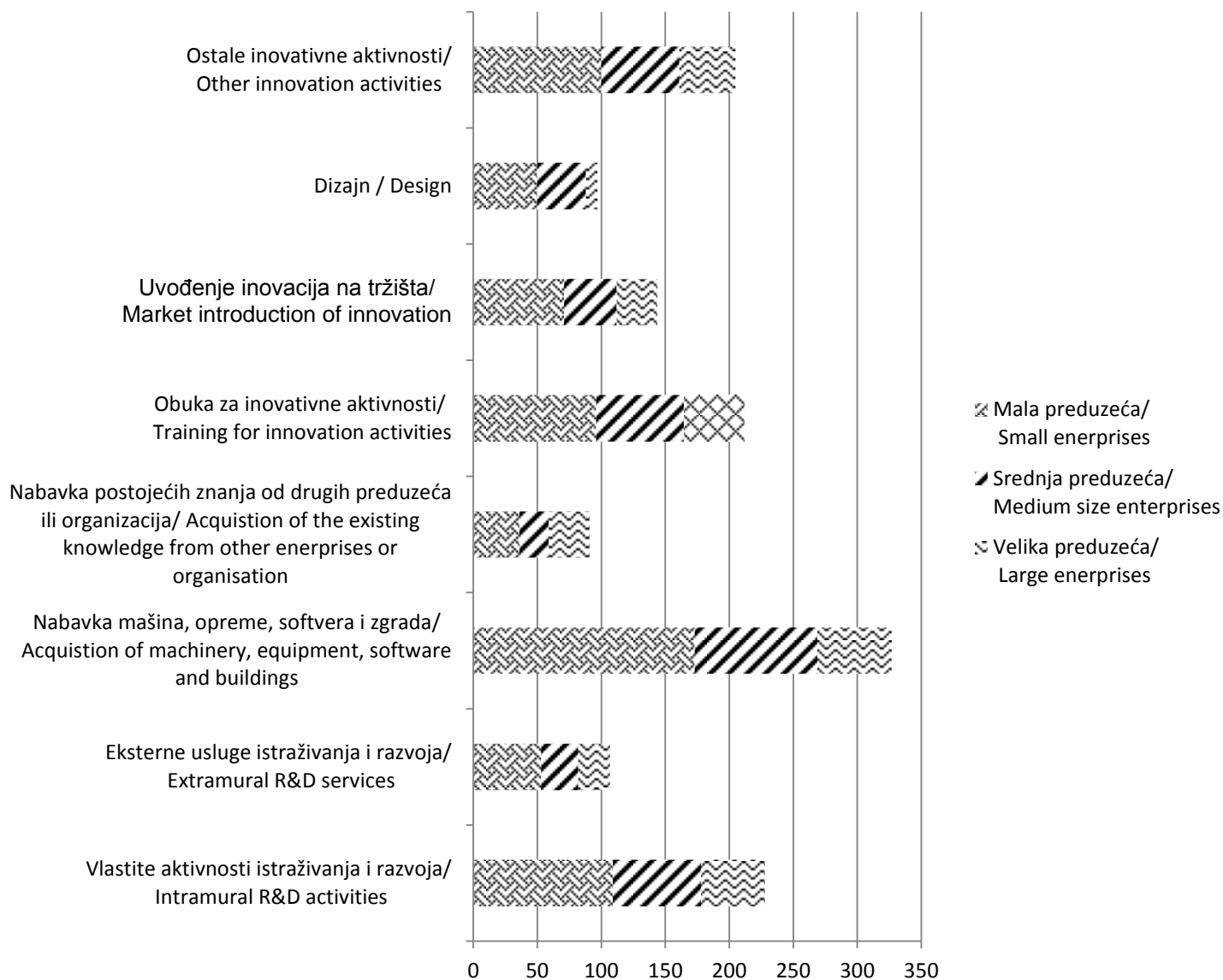
5. PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVATIVNE AKTIVNOSTI PROVEDENE U PERIODU 2010-2012*
ENTERPRISES BY TYPE INNOVATION ACTIVITIES REALISED IN THE PERIOD 2010-2012*

Inovativne aktivnosti	Ukupno <i>Total</i>	Mala preduzeća <i>Small enterprises</i>	Srednja preduzeća <i>Medium size enterprises</i>	Velika preduzeća <i>Large enterprises</i>	Innovation activities
Vlastite aktivnosti istraživanja i razvoja	228	(109)	69	50	<i>Intramural research and development activities</i>
Eksterne usluge istraživanja i razvoja	107	53	29	25	<i>Extramural R&D services</i>
Nabavka mašina, opreme, softvera i zgrada	327	173	96	58	<i>Acquisition of machinery, equipment, software and buildings</i>
Nabavka postojećih znanja od drugih preduzeća ili organizacija	91	(36)	23	32	<i>Acquisition of the existing knowledge from other enterprises or organisations</i>
Obuka za inovativne aktivnosti	212	96	69	47	<i>Training for innovation activities</i>
Uvođenje inovacija na tržište	144	71	41	32	<i>Market introduction of innovation</i>
Dizajn	97	50	38	9	<i>Design</i>
Ostale inovativne aktivnosti	205	100	61	44	<i>Other innovation activities</i>

*Prethodni podatak; pogledati metodološka objašnjenja
Previous data, see methodological notes

Graf 4. Preduzeća prema vrsti inovativne aktivnosti provedene u periodu 2010-2012

Graph 4. Enterprises by type of innovation activities realised in the period 2010-2012*

*Prethodni podatak; pogledati metodološka objašnjenja

Previous data, see methodological notes

6. FAKTORI KOJE SU PREDUZEĆA OZNAČILA VEOMA ZNAČAJNIM U SPREČAVANJU ILI OMETANJU INOVATIVNIH AKTIVNOSTI, 2010-2012*

FACTORS MARKED BY ENTERPRISES AS VERY IMPORTANT IN PREVENTING OR HAMPERING INNOVATION ACTIVITIES, 2010-2012*

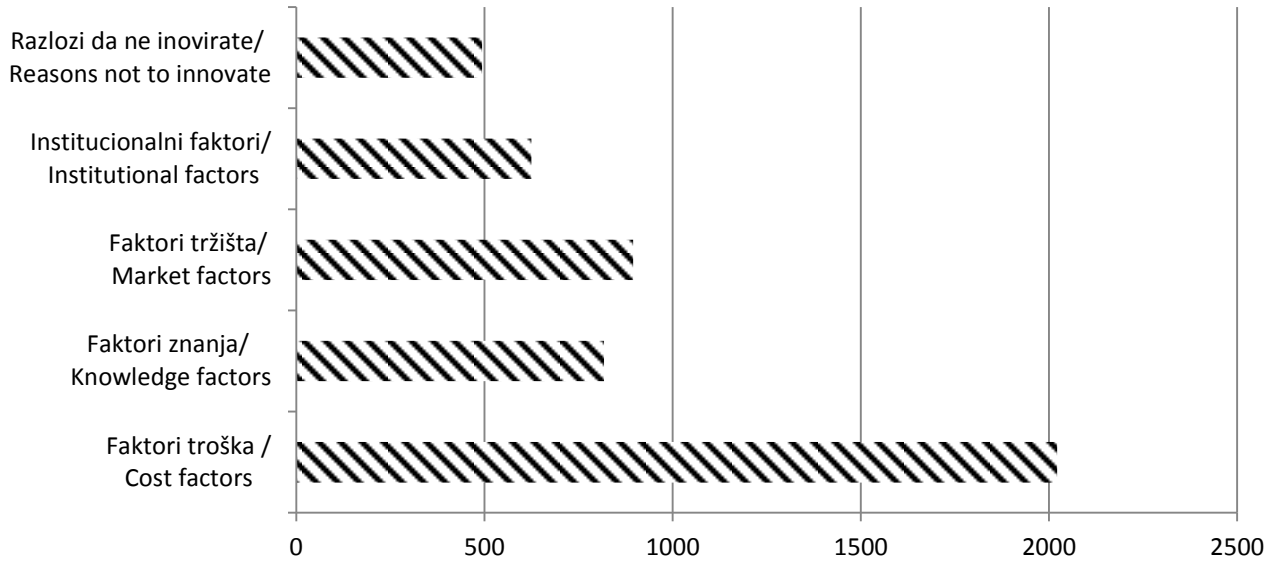
	broj preduzeća/ number of enterprises				
	Ukupno <i>Total</i>	Mala preduzeća/ <i>Small enterprises</i>	Srednja preduzeća/ <i>Medium size enterprises</i>	Velika preduzeća/ <i>Large enterprises</i>	
Faktori troška					Cost factors
Nedostatak finansijskih sredstava u preduzeću ili grupi kojoj pripadate	759	602	126	31	<i>Lack of funds within the enterprise or enterprise group</i>
Nedostatak finansijskih sredstava iz izvora van preduzeća	531	415	91	25	<i>Lack of funds from sources outside the enterprise</i>
Previsoki troškovi inovacija	732	585	125	22	<i>Innovation costs too high</i>
Faktori znanja					Knowledge factors
Nedostatak kvalifikovanog kadra	239	184	48	7	<i>Lack of qualified personnel</i>
Nedostatak informacija o tehnologijama	154	123	29	2	<i>Lack of information about technologies</i>
Nedostatak informacija o tržištima	126	101	25	-	<i>Lack of information about markets</i>
Teškoće u pronalasku partnera za inovacije	299	238	57	4	<i>Difficulty in finding cooperation partners for innovation</i>
Faktori tržišta					Market factors
Tržištem dominiraju renomirana preduzeća	453	363	81	9	<i>Market dominated by established enterprises</i>
Nesigurna potražnja za inoviranim proizvodima i uslugama	442	360	74	8	<i>Uncertain demand for innovated goods or services</i>
Institucionalni faktori					Institutional factors
Zakonodavstvo, propisi, standardi, porezi	625	490	107	28	<i>Legislation, regulations, standards and taxes</i>
Razlozi ne inoviranja					Reasons not to innovate
Nema potrebe zbog ranijih inovacija vašeg preduzeća	161	139	20	2	<i>No need due to prior innovations by the enterprise</i>
Nema potrebe jer ne postoji potražnja za inovacijama	333	282	46	5	<i>No need because of no demand for innovations</i>

*Prethodni podatak; pogledati metodološka objašnjenja
Previous data, see methodological notes

Graf 5. Faktori koje su neinovativna preduzeća označila veoma značajnim u ometanju inovativnih aktivnosti, 2010-2012

Graph 5. Factors marked by non-innovative enterprises as very important in hampering innovation activities, 2010-2012

*Prethodni podatak; pogledati metodološka objašnjenja

Previous data, see methodological notes

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Istraživanje o inovativnim aktivnostima preduzeća je u potpunosti usklađeno sa istraživanjem koje se u Evropskoj uniji provodi svake dvije godine pod naslovom „Community Innovation Survey“.

Ciljnu populaciju ovog istraživanja čine preduzeća u Bosni i Hercegovini koja pripadaju područjima A-N Klasifikacije djelatnosti BiH (KD BiH 2010) i koja imaju 10 i više zaposlenih radnika, saglasno Regulativi Evropske unije broj 995/2012, koja propisuje detaljna pravila za sprovođenje Odluke br.1608/2003 Evropskog parlamenta i Vijeća o proizvodnji u razvoju statistike nauke i tehnologije.

Osnovni okvir za statističko istraživanje o inovativnim aktivnostima preduzeća u periodu 2010-2012. izdvojen je iz Statističkog poslovnog registra. Okvir za izbor uzorka je 4610 aktivnih poslovnih subjekata. Veličina uzorka na kojem je sprovedeno statističko istraživanje je 1867 malih, srednjih i velikih poslovnih subjekata. Stopa odgovora preduzeća koja su ispunila upitnik iznosila je 86%. Federalni zavod za statistiku je proveo pilot istraživanje, i za ovu vrstu istraživanja je iz okvira za izbor uzorka izabrao uzorak manje veličine, s ciljem testiranja instrumentarija i organizacije provođenja istraživanja.

NOTES ON METHODOLOGY

Survey on innovation activity of enterprises is completely in accordance with the survey entitled „Community Innovation Survey“.

Target population in this survey are enterprises in Bosnia and Herzegovina which belong to the sections A-N of the Classification of economic activities (KD BiH 2010), with 10 or more employees, in accordance with Commission Regulation (EC) No. 995/2012 implementing the Decision No 1608/2003 of the European Parliament and Council on the production and development of statistical data on statistics science and technology.

Simple frame for the statistical survey on innovation activities of enterprises in the period from 2010 to 2012 was extracted from the Statistical Business Register. Simple frame is 4610 active enterprises. The sample size is 1867 small, medium and large business entities. The response rate of enterprises that filled in the questionnaires was 86%. Federal Bureau of Statistics conducted a pilot survey, for this type of survey from framework chose sample smaller size, with the aim of testing instruments and organizations conducting survey.

Statističko istraživanje je sprovedeno je na uzorku stratifikovanom prema veličini poslovnog subjekta :
Mala preduzeća: od 10 do 49 zaposlenih,
Srednja preduzeća: od 50 do 249 zaposlenih i
Velika preduzeća: preko 250 zaposlenih),
i prema Klasifikaciji djelatnosti BiH 2010 (KD BiH 2010).

A statistical survey conducted on a sample stratified by size of business entities (small: from 10 to 49, medium: 50 to 249 employees and large: more than 250 employees) and the Classification of Economic Activities BiH in 2010 (KD BiH 2010).

Definicije

Inovacija je primjena novog ili značajno poboljšanog proizvoda ili usluge , procesa, ili marketinške metode ili nove organizacione metode u poslovanju, organizaciji rada ili odnosima preduzeća sa okruženjem.

Inovativne aktivnosti obuhvataju inovacije proizvoda, inovacije procesa, inovacije u organizaciji preduzeća i inovacije u marketingu..

Inovativna preduzeća jesu oni poslovni subjekti koji su u svom poslovanju u periodu 2010.-2012. uveli inovaciju proizvoda, inovaciju procesa, organizacijsku ili marketinšku inovaciju.

Inovacija proizvoda jest uvođenje na tržište novog ili značajno poboljšanog fizičkog proizvoda ili usluge u smislu njihovih karakteristika kao što su mogućnosti korištenja proizvoda ili usluge ili njihova prilagođenost korisniku..

Inovacija procesa je primjena novog ili znatno poboljšanoga proizvodnog postupka, načina distribucije proizvoda ili potporne aktivnosti vezane za proizvode ili usluge. Ovo uključuje značajne promjene u tehnici, opremi i/ili softveru. Organizacione i menadžerske promjene ne smatraju se inovacijom procesa.

Organizaciona inovacija preduzeća je nova organizaciona metoda u poslovnoj praksi preduzeća (uključujući upravljanje znanjem), organizaciji radnog mjesta ili odnosima sa drugim subjektima kojom se preduzeće nije koristilo. Organizaciona inovacija mora biti rezultat strateške odluke uprave preduzeća.

Marketinška inovacija jeste primjena novog marketinškog koncepta ili strategije koja se značajno razlikuje od postojećih marketinških postupaka u preduzeću i koja prije nije korištena. Zahtjeva značajne promjene u dizajnu ili pakovanju proizvoda, plasiranju proizvoda na tržište, promociji proizvoda ili određivanju cijene.

Inovativno preduzeće sa **tehnološkim inovacijama/aktivnostima** su preduzeća koja su u posmatranom periodu uvela inovaciju proizvoda i/ili procesa ili su započela inovativnu aktivnost ili su je prekinula.

Inovativna preduzeća sa **netehnološkim inovacijama** su preduzeća koja su , u posmatranom periodu, uvela inovaciju u organizaciji i/ili inovaciju marketinga.

Definitions

*An **innovation** is the implementation of a new or significantly improved product or service, or process, a new marketing method, or a new organisational method in business practices, workplace organisation or external relations.*

***Innovation activities** include innovation of products, innovation of processes, innovation in enterprise organisation, and innovation in marketing.*

***Innovative enterprises** are business entities that in the period from 2010 to 2012 introduced a product, process, organisational or marketing innovation.*

*A **product innovation** is the introduction of a good or service that is new or significantly improved with respect to its characteristics, such as intended use or user friendliness.*

***Process innovation** is the implementation of a new or significantly improved production process, distribution method or support activity for goods or services. This includes significant changes in techniques, equipment or software. Organisational and managerial changes are not considered to be process innovations.*

***Organisational innovation** is a new organisational method in the enterprises business practices (including knowledge management), workplace organisation or relations with other entities that has not been used before in the enterprise. Organisational innovation must be the result of strategic decisions taken by enterprise management.*

*A **marketing innovation** is the implementation of a new marketing concept or strategy that represents a significant departure from the existing marketing activities in the enterprises and that has not been used before. It requires significant changes in product design and packaging, positioning the product on a market, product promotion and pricing. .*

*Innovation active enterprises with **technological innovation/activities** are enterprises which during the period of observation introduced product innovation and/or process innovation and/or begun or abandoned innovation activity.*

*Innovation active enterprises with **non-technological innovation** are enterprises which during the period of observation introduced organisational and/or marketing innovation.*

Preduzeće može biti ili samo sa tehnološkim inovacijama/aktivnostima ili samo sa netehnološkim inovacijama/aktivnostima (u posmatranom periodu preduzeća je uvelo samo jednu vrstu inovacija) ili može biti i tehnološki i netehnološki inovativno, dakle preduzeće je u posmatranom periodu uvelo obe vrste inovacija istovremeno.

An enterprise may be with technological innovation/activity only or with non-technological innovation/activity only (engaged exclusively in one or other type of innovation in the observation period), or it may be both technological and non- technological innovation-active enterprise (engaged in both types of innovation in the observation period).

Preduzeća sa nezavršenim i/ili napuštenim inovativnim aktivnostima su preduzeća koja su u posmatranom periodu provodila inovativne aktivnosti, ali ih nisu završila ili su ih napustila.

Enterprises with ongoing and/or abandoned innovation activities are enterprises that have carried out innovation activities during the observation period, but these activities have not been finished or were abandoned.

Neinovativna preduzeća su preduzeća koja u posmatranom periodu nisu uvela nijednu inovaciju i nisu provodila inovativne aktivnosti.

Non-innovative enterprises are enterprises that have not introduced any innovation and have not carried out innovation activities whatsoever during the observation period.

Izdaje i štampa Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, 71000 Sarajevo, Zelenih beretki 26

Published and printed by the Agency for Statistics of the Bosnia and Herzegovina, 71000 Sarajevo, Zelenih beretki 26

Telefon/Phone: +387 (33) 911 911; + 387 (33) 911 949

Telefax/Telefax: +387 (33) 220 622

Elektronska pošta/E-mail: bhas@bhas.ba

Internetska stranica/Web site: <http://www.bhas.ba>

Odgovara direktor Zdenko Milinović

Person responsible: Zdenko Milinović, Director General

Saopštenje priredili: Ševala Korajčević, Tamara Šupić

Prepared by: Ševala Korajčević, Tamara Šupić

Lektor: Amra Kapetanovic

Language Editor: Ms. Amra Kapetanović

Štampa: 30 primjeraka 30 copies printed

Podaci iz ovog saopštenja objavljuju se i na internet

First Release data are also published on the Internet